

Misiarczyk, Leszek

"Kto trwa w miłości. Pierwszy List św. Jana Apostoła w ujęciu wybranych pisarzy łacińskich okresu patrystycznego", Waldemar Turek, Kraków 2009 : [recenzja]

Studia Płockie 38, 333-335

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Waldemar Turek, *Kto trwa w miłości. Pierwszy List św. Jana Apostoła w ujęciu wybranych piarży łacińskich okresu patrystycznego*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2009, ss. 204.

Książka ks. W. Turka przedstawiająca interpretację *1 Listu św. Jana Apostoła* w pismach niektórych łacińskich Ojców Kościoła zasługuje na uwagę głównie ze względu na to, że dotyczy tematyki bardzo rzadko poruszanej w opracowaniach patrystycznych. Autor zresztą jakby upodobał sobie właśnie tematy pomijane przez innych badaczy starożytności chrześcijańskiej, czego dowodem jest Jego rozprawa habilitacyjna pt. *Grzech przeciw Duchowi Świętemu w tradycji patrystycznej* a teraz właśnie *1 List Jana w egzegezie* wybranych Ojców łacińskich.

Warto zaraz na początku zauważyć, że *1 List Jana* pozostawał w pierwszych wiekach chrześcijaństwa niejako w cieniu Ewangelii, Dziejów Apostolskich, Listów św. Pawła czy Apokalipsy i potrzeba było czasu zanim pisarze chrześcijańscy docenili jego wartość i zaczęli go komentować. Św. Augustyn był pierwszym autorem chrześcijańskim, który swoje przepowiadanie w okresie wielkanocnym w 414 roku oparł na tym tekście i w ten sposób powstały jego *Homilie na 1 List w Jana*. (Por. Nuova Biblioteca Agostiniana 24, s. 1636-1854). Następnie Kasjodor w VI wieku napisał *Komentarz do Listów Apostołów*, wśród których również komentarz do *Prima Joannis* (PL 70,1321-1380). W drugiej połowie VII wieku Szkot Anonim tworzy swój *Komentarz do Listów Katolickich* (CCL 108B, s. 3-50) i z tego samego okresu pochodzi *Komentarz do siedmiu Listów Katolickich* błędnie przypisywany Hilaremu z Arles (CCL 108B, s. 53-124). Zachował się do naszych czasów także *Komentarz do siedmiu Listów katolickich* Bedy Czcigodnego powstały w VIII wieku chętnie czytany w okresie średniowiecza.

Temat recepcji *Prima Joannis* w epoce patrystycznej nie doczekał się jak dotąd żadnego systematycznego opracowania i posiadamy jedynie kilka artykułów poświęconej tematowi w nim zawartych. B. Studer w opracowaniu pt. *Spiritualità Giovannea in Agostino. Osservazioni sul commento Agostiniano sulla Prima Joannis*, w: L. Padovese (ed.), *Atti del II Simposio di Efeso su S. Giovanni Apostolo*, Roma 1992, s. 73-86 ukazał jak bardzo ważne dla Augustyna było centralne przesłanie *1 Listu Jana* „*Bóg jest miłością*”. Ks. W. Turek w artykule *La Prima Lettera di Giovanni negli scritti di Tertuliano*, w: L. Padovese (ed.), *Atti del VI Simposio di Efeso su S. Giovanni Apostolo*, Roma 1996, s. 199-213 przedstawił polemikę antymonarchiańską Tertuliana opartą właśnie na *1 Liście Jana*. Warto również pamiętać, iż także Orygenes, choć nie napisał żadnego komentarza do *1 Listu Ja-*

na, to jednak cytował go 13 razy w *De principiis* i 17 w *Contra Celsum* starając się ukazać na jego podstawie rolę miłości Boga i bliźniego w codziennym życiu chrześcijanina. Jeśli więc z jednej strony pamiętamy o charakterze typowo pastoralnym i praktycznym *I Listu Jana* wraz z centralnym tematem miłości, to z drugiej strony może dziwić zarówno niewielka ilość komentarzy patrystycznych do tego tekstu jak również współczesnych opracowań. Wspomniane wyżej opracowania ograniczają się jednak tylko do wybranych aspektów czy tematów *I Listu Jana* w tym większą więc radością należy powitać książkę ks. Turka, który stara się tę lukę przynajmniej w jakimś wymiarze wypełnić. Autor stawia więc sobie za cel analizę teologicznej recepcji *I Listu Jana* w chrześcijaństwie łacińskim epoki patrystycznej. Aby tego dokonać stara się wyodrębnić tematy teologiczne poruszane przez Ojców łacińskich w oparciu o *I List Jana*, sposób w jaki to czynili oraz na jakich fragmentach tekstu koncentrowali swoje zainteresowanie.

Autor podzielił swoje studium na cztery rozdziały. Pierwszy poświęcił zagadnieniom wstępnym, czyli dyskusji autorstwa, gatunku literackiego i struktury *Listu*, jego recepcji w chrześcijańskiej literaturze greckiej I i II wieku oraz omówieniu starożytnych komentarzy do *Listu Augustyna*, Pseudo-Hilarego z Arles i Bedy Czcigodnego. Drugi rozdział analizuje wypowiedzi Ojców na temat 1 J 1,5 o Bogu „który jest światłością a nie ma w Nim żadnej ciemności” oraz 1J 2,8 o „nowym przykazaniu, które prawdziwe jest w Nim i w nas, ponieważ ciemności ustępują a jaśnieje już prawdziwa światłość”. W rozdziale trzecim ukazana została nauka Ojców o synostwie Bożym człowieka i jego przeobstwień, zaś w czwartym analizowane są teksty ukazujące Boga jako źródło prawdziwej miłości, wiary i życia.

Jak słusznie zauważył ks. Turek, Tertulian, choć co prawda nie napisał żadnego komentarza do *I Listu Jana*, był jednak pierwszym autorem chrześcijańskim, który cytował ten tekst jako pomoc w wyjaśnieniu sformułowań chrystologicznych i trynitarnych obecnych w Ewangelii św. Jana przeciwko monarchianom. Na pierwszą systematyczną interpretację *Prima Joannis* musimy czekać aż do czasów św. Augustyna, który już we wstępie do swojej Homilii na *I List św. Jana* zauważył, iż tematem centralnym *Listu* jest *caritas*: „List ten bowiem [...] o niczym innym nie mówi, tylko o miłości”. Ks. Turek podkreśla, iż Augustyn łączy miłość z wiarą rozumianą jako trwanie przy Bogu w którym miłość nie jest jednym z atrybutów, ale istotą Boga. Wiara według Augustyna rozpoczyna odpowiedź człowieka Bogu a miłość rozumiana jako wolność od grzechu i czystość jej dopełnia sprawiając, że staje się on dzieckiem Boga. Dalej, Augustyn a także Beda wykorzystywali 1 J 3,3 do polemiki z pelagianą koncepcją łaski broniąc jej konieczności do zbawienia, zaś Pseudo-Hilary odnosił ten werset do nadziei chrześcijańskiej. Z kolei słynne „Bóg jest światłością” Hieronim również w polemice z pelagianami odnosił do światłości jako atrybutu samego Boga, Augustyn do oświecenia człowieka przez Boga już teraz na ziemi, a Beda w polemice z manichejczykami określał Boga jako byt doskonale czysty. Komentując natomiast werset 1 J 3,9 „Každy, kto narodził się z Boga, nie grzeszy” Szkot Anonim podkreśla rolę woli człowieka w oporze przeciw grzechowi, Augustyn zaś a za nim

Beda precyzują, że nie chodzi o wolność od jakiegokolwiek grzechu, ale o wolność od największego grzechu, którym jest brak miłości. Wreszcie prawie wszyscy ci Ojcowi komentowali także słynne słowa 1 J 4,8 „Bóg jest miłością”. Augustyn odnosił je do człowieka, który napełniony Bogiem wyzwala się z lęku, „bo miłość usuwa lęk”. Zdaniem Pseudo-Hilarego miłość Boża jest pierwszym i najważniejszym darem Boga dla człowieka a także podstawą dla wszystkich innych łask. Podobnie wypowiadał się Beda uznając miłość za źródło wszystkich łask: Bóg stworzył człowieka z miłości i powołał go do miłości, która stanowi podstawowe i wrodzone powołanie każdego człowieka.

Niewątpliwą więc zasługą ks. Turka jest przybliżenie patrologom i nie tylko oryginalnego tematu interpretacji 1 Listu św. Jana przez wybranych Ojców łacińskich. Szkoda, że tylko wybranych i tylko łacińskich. Wypada czekać na kolejne opracowanie Autora na temat interpretacji 1 Listu św. Jana tym razem także u Ojców greckich albo w ogóle u wszystkich autorów wczesnochrześcijańskich.

Ks. Leszek Misiarczyk

głębokości i indywidualności, analizując się z punktu widzenia ich rzeczywistości, w której wyrażała się ich wierność i wierność. Stanowi on integralny i niezwykle ważny element życia społecznego i kultury chrześcijańskiej, w kulturze, która mała, choć nadal ma, duży wpływ na kształt życia społecznego w Polsce. W kontekście powyższego wyzwałem się, jakże stać przed Kościołem, Janem Międzykulturowym i moralnością. Stąd z katolickiej nauki społecznej i w tym celu, w tym celu, podjęłem refleksje dotyczące tematu, odnoszących się do życia społecznego, społecznego, kulturalnego i moralnego. Książka Prof. Leszka Misiarczyka jest dziełem Katedry Socjologii Moralności oraz Katedry Socjologii Religii w Instytucie Socjologii KUL. Był członkiem Komitetu „Polska w Zjednoczonej Europie” oraz prezydentem Komitetu socjologii PAN, Janem Misiarczyk jest ważnym autorem, licznymi publikacjami w zakresie socjologii moralności, socjologii religii i katolickiej nauki społecznej. W dorobku naukowym Prof. Leszka Misiarczyka są liczne prace naukowe, jak również studia teoretyczne i aplikacyjne z zakresu socjologii i moralności. Jestem już autorem ponad 30 książek i 800 artykułów. Jestem z okazji wydania książki „Socjologia moralności” w 2006 roku i wydanie ukazano się w 1998 roku o tytuł „Wprowadzenie do socjologii moralności” i redakcja specjalna Komitetu Socjologii PAN pt. „Kształtowanie moralności społeczeństwa polskiego” w 2002 roku i jest współredaktorem „Kształtowanie moralności społeczeństwa polskiego” w 2004 roku.

Książka „Socjologia i moralność” „Studia z katolickiej nauki społecznej i socjologii moralności” jest publikacją poświęconą zagadnieniom dotyczącym moralności i socjologii moralności, w tym w tym celu, w tym celu, podjęłem refleksje dotyczące tematu, odnoszących się do życia społecznego, społecznego, kulturalnego i moralnego. Książka Prof. Leszka Misiarczyka jest dziełem Katedry Socjologii Moralności oraz Katedry Socjologii Religii w Instytucie Socjologii KUL. Był członkiem Komitetu „Polska w Zjednoczonej Europie” oraz prezydentem Komitetu socjologii PAN, Janem Misiarczyk jest ważnym autorem, licznymi publikacjami w zakresie socjologii moralności, socjologii religii i katolickiej nauki społecznej. W dorobku naukowym Prof. Leszka Misiarczyka są liczne prace naukowe, jak również studia teoretyczne i aplikacyjne z zakresu socjologii i moralności. Jestem już autorem ponad 30 książek i 800 artykułów. Jestem z okazji wydania książki „Socjologia moralności” w 2006 roku i wydanie ukazano się w 1998 roku o tytuł „Wprowadzenie do socjologii moralności” i redakcja specjalna Komitetu Socjologii PAN pt. „Kształtowanie moralności społeczeństwa polskiego” w 2002 roku i jest współredaktorem „Kształtowanie moralności społeczeństwa polskiego” w 2004 roku.